ئایە

جزیە

لە کێ وەرئەگیرێت ؟

تەنها لە ئەهلی کیتاب یان بت پەرستانیش ؟!

نوسەر :

ماموستا ئوسامە تەوحیدی شارەزووری

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

نـــــاوی نامیلکە

ئایە جزیە لەکێ وەرئەگیرێت تەنها لە ئەهلی کیتاب یان بت پەرستانیش ؟

نـوسەر :

ماموستا ئـوسامـە تـەوحیدی شارەزووری

الدَّوْلَةُ الإِسْلَامِيَّةُ

خلافةٌ على مِنهاجِ النُّبوّة

١٤٤٧ هـ

جزیــه لەکێ وەرئەگیرێت ؟

ئیمام ـی ابن القیم رحمه الله دەفەرموێـت : کافران یان حەربین (شەڕکەرن) یان ئەهلی عەهد ـن ئەهلی عەهد سێ جۆرن

١- ئەهلی ذمـه (ئەوانەی جزیه ئەیەن بەدەوڵەتی ئیسلام)

٢- ئەهلی هودنه (ئاگربەست بۆڕاگرتنی جەنگ)

٣- ئەهلی ئەمان (کەموسڵمانان ئەمانیان پێ داون)

الكفار: إما أهل حرب وإما أهل عهد .. وأهل العهد ثلاثة أصناف: أهل ذمة ، وأهل هدنة ، وأهل أمان [أحكام أهل الذمة : ج2ص475]

زانایان ڕاجیاوازن ئایا جزیه تەنها لەئەهلی کتاب ومجوس وەرئەگیرێت یان لەهەموو موشریکێ جزیه وەرئەگیرێت ؟

زانایانی شافعی وئیمامی شافعی [کتاب ـی الأم للإمام الشافعي (4: 182 - 184)] وبەشێ لەحەنبلیەکان [الكافي / لابن قدامة (3: 351)]

وە ابن ماجشون لەمالکیەکان پێیان وایە جزیه تەنها له

ئەهلی کتاب وەرئەگیرێت لەموشـریکانی دینەکانی تر وەرناگیرێت جاعەرەب بن یان غەیرە عەرەبن یان ئەبێت ببن بەموسڵمان یان ئەکوژرێن بەڵگەشیان ئایەتی: {قَاتِلُوا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ}[التوبه:٢٩] ئەوانە بکوژن کەبڕوایان بەالله نیە... تا {مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حَتَّىٰ يُعْطُوا الْجِزْيَةَ عَن يَدٍ وَهُمْ صَاغِرُونَ} . لەوانەی ئەهلی کتابن تاجزیە ئەیەن بەسەرشۆڕی وزەلیلی

ئایەتەکە تەنها جزیەی لەئەهلی کتاب قبوڵکردوە وە ئیمامی بوخاری ڕیوایەتی کردووە کە رسول الله ﷺ فەرموویەتی :

«أمرت أن أقاتل الناس حتى يقولوا لا إله إلا الله، فمن قال لا إله إلا الله فقد عصم مني نفسه، وماله إلا بحقه، وحسابه على الله». فەرمانم پێکراوە جەنگ لەگەڵ خەڵکی بکەم تا ئەڵێن لااله الاالله هەرکەس وتی ئەوا خوێن وماڵی لێم حەرام ئەبێت تەنها بەمافەکانی ئیسلام نەبێت وە لێپرسینەوەشی بۆلای الله یە

فەرموودەکە گشتگیرە کەجزیە لەکافران قبوڵ ناکات تەنها ئەهلی کتاب نەبێت بەبەڵگەی ئایەتەکە لەگەڵ مەجوس

ئیمام ابن قیم لە أحکام أهل الذمة ئەفەرموێت : جزیە لەهەموو موشریکێ وەرئەگیرێت

– وقد أخذها -يعني الجزية- رسول الله ﷺ - من المجوس وهم عباد النار لا فرق بينهم وبين عبدة الأوثان

پێغەمبەر ﷺ جزیەی وەرگرت لەمەجوس کەئەوان ئاگر پەرستن وجیاوازیان نیە لەگەڵ بت پەرستەکان

– ولا يصح أنهم من أهل الكتاب ولا كان لهم كتاب، ولو كانوا أهل كتاب عند الصحابة رضي الله عنهم لم يتوقف عمر رضي الله عنه في أمرهم ولم يقل النبي - صلى الله عليه وسلم -: " سنوا بهم سنة أهل الكتاب "

وە دروست نیە کەبوترێ مجوس ئەهلی کتابن وەکتابیان نەبوە گەر ئەهلی کتاب بان لەلای هاوەلان ئەوا ئیمام ـی عمر نەئەوەستا لەسەریان وە پێغەمبەر ﷺ نەی ئەفەرموو مامەڵەی ئەهلی کتابیان لەگەڵ بکەن

– بل هذا يدل على أنهم ليسوا أهل كتاب، وقد ذكر الله سبحانه أهل الكتاب في القرآن في غير موضع، وذكر الأنبياء الذين أنزل عليهم الكتب والشرائع العظام ولم يذكر للمجوس

ئەوەش بەڵگەیە کەمجوس ئەهلی کتاب نین وەالله تعالى لەچەندين شوێن باسی ئەهلی کتاب ـی کردووە وەباسی ئەو پێغەمبەرانەی کردووە کە کتاب وشەریعەتیان بۆ دابەزیوە لە ڕیزی ئەوانەدا باسی مجوسی نەکردووە

– بل القرآن يدل على خلافه كما تقدم، فإذا أخذت من عباد النيران فأي فرق بينهم وبين عباد الأوثان؟.

بەڵکو قورئان ئاماژە بە پێچەوانەی ئەوەدەکات وەک پێشتر باسکرا جا ئەگەر جزیە لەئاگر پەرست وەرگیرێت جیاوازی چیە لەنێوان ئاگر پەرست وبت پەرستان؟.

وەزانایانی حەنەفی مەزهەب بڕوانە [المنتقى شرح الموطأ الباجى] [المدونة الكبرى (3: 46)] وەهەروەها ابو عبيد لەکتابی [الأموال 43، 45] وە ئیمام ـ مالک لەڕیوایەتێکدا کە ابن قاسم گێڕاویەتیەوە وە ابن قاسم و اشهب وسحنون وبەهەمان شێوە ڕیوایەتێ لەئیمام ـ احمد بڕوایان وایە جزیە لەهەموو موشریکێ وەرئەگیرێت تەنها موشریکانی عەرەب نەبێت بەڵگەشیان لەسەر قبوڵنەکردنی جزیە لەموشریکی عەرەب وتەی الله تعالی یە: {فَاقْتُلُوا الْمُشْرِكِينَ حَيْثُ وَجَدْتُّمُوهُمْ}[التوبە:٥] موشریکان بکوژن لەهەرجێگایەک بن ئـەمەش تایبەتە بەموشریکانی عەرەب بـەڵگەش لـەسەر ئەوەی

تایبەتە بەموشریکانی عەرەب ئایەتی { فَإِذَا انسَلَخَ الْأَشْهُرُ الْحُرُمُ فَاقْتُلُوا الْمُشْرِكِينَ } ئەگەر چوار مانگە حەرامەکە تەواو بوو موشریکان بکوژن ئەوچوار مانگە لەلای عەرەب حەرام بوو جەنگی تێدابکرێت وەپێغەمبەر ﷺ جزیەی لەموشریکانی عەرەب وەرنەگرتوە

عبد الرزاق ڕیوایەتی کردوە لە الزهري کەپێغەمبەر ﷺ (صالح عبدة الأوثان على الجزية إلا من كان منهم من العرب.) ڕێکەوتنی لەگەڵ بت پەرستان کرد لەسەر جزیە تەنها بت پەرستە عەرەبەکان نەبێت

ابن جرير الطبري : ئەفەرموێت(أجمعوا على أن رسول ﷺ أبى أخذ الجزية من عبدة الأوثان من العرب، ولم يقبل منهم إلا الإسلام أو السيف.)یەکدەنگن کەرسول الله ﷺ جزیەی لەبت پەرستە عەرەبەکان وەرنەگرتوە وەلێی قبوڵ نەکردوون یان موسڵمان بون یان شمشێر.

بەڵام ئیجماعەکەی ابن جریر صحیح نیە چونکە ئیمام ـی مالك لەوتەیەکدا وەلەلای مالکی مەزهەبەکان وئیمامی ئەوزاعی ئەم وتەیە پەسەندە کەوا جزیە لەهەموو کافرێ لەهەموو کافرێ قبوڵ ئەکرێت عەرەبن یان غەیرە عەرەب بن قورەیشی بن یان غەیرە قورەیشی بن (ابن عبد البر لە الاستذکار: ئەفەرمویێت وعند مالك وأصحابه أن أهل الکفر کلهم في الجزية سواء) مالک وهاوەڵانـی لەسەرئەوەن هەموو میلەتی کوفر لەجزیەدا یەکسانن.

بەڵگەشیان ئەو فەرموودەیەی رسول الله ﷺ کە ئەگەر ئەمیرێکی دانابایە بۆ سوپایەک یان سریەیەکی ناردبایە فەرمانی پێ ئەکرد بە تەقوای الله وپێی ئەفەرموو «اغزوا باسم الله»، بەناوی الله غەزا بکە «وإذا لقيت عدوك من المشركين، فادعهم إلى ثلاث خصال أو خلال. فأيتهن ما أجابوك فاقبل منهم، وكف عنهم....فإنْ هُمْ أَبَوْا فَسَلْهُمُ الجِزْيَةَ، فإنْ هُمْ أَجَابُوكَ فَاقْبَلْ منهمْ، وَكُفَّ عنهمْ، فإنْ هُمْ أَبَوْا فَاسْتَعِنْ باللَّهِ وَقَاتِلْهُمْ.[صحيح المسلم1731]

وەئەگەر گەشتی بەدووژمنــەکەت لەموشـــریکان بۆسێ شت بانگیان بکە هەرکامیان وەڵام دایتەوە لێیان قبوڵ بکە و ودەستیان لێ بگرەوە... ئەگەر موسڵمان بون داوای هیجرەتیان لێ بکە گەر هیجرەتیان نەکرد ئەوا پێیان بڵێ کەوەک دەشتەکیە موسڵمانەکان مامەڵەیان لەگەڵ بکرێت... ئەگەر ڕازی نەبوون ئەوا داوای جزیەیان لێ بکە ئەگەر جزیەیان ـدا لێیان وەرگرە ودەستیان لێ بپارێزە ئەگەرنا ئەوا پشت بەالله ببەستەوە جەنگیان لەدژکە وشـەی «عدوك من المشركين» هەموو موشریکێک ئەگرێتەوە ئەهلی کتاب بێت یان بتپەرست. بەبەڵگەی ئەوفەرموودەیە و بەقیاس ـی جزیە لەهەموو موشریکێ وەرئەگرێت

دەوڵەتی ئیسلام ـی لەسەر وتەی ئەوزانایانەیە کە جگە لەئەهلی کتاب ومجوس موشریکانی تر یان ئەبێت موسڵمان بن یان جزیەبەن.

وە جزیە واجبە لەسەر پیاوەکانیان ئەوانەی کەئازادن وکۆیلە نین وە لەش ساغن وپەککەوتە نین وە جزیە لەسەر ئافرەت و منداڵ وپەککەوتە واجب نیە وە ڕێژەی جزیەکەش بۆهەر ساڵێ دیناریٚ ئاڵتونە پێغەمبەر ﷺ بەمعاذ ـی فەرموو (أن على كل حالم دينارًا) [رواه أبو داود وأحمد (5: 230)]

وەئیمام ـی عمر نامەی بۆسەرکردە وسەربازەکان نوسی کەجزیە لەسەر ئافرەت ومنداڵ فەڕزنەکەن [الأموال لأبي عبيد ص: 51]

الحمد لله رب العالمين

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ، وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ

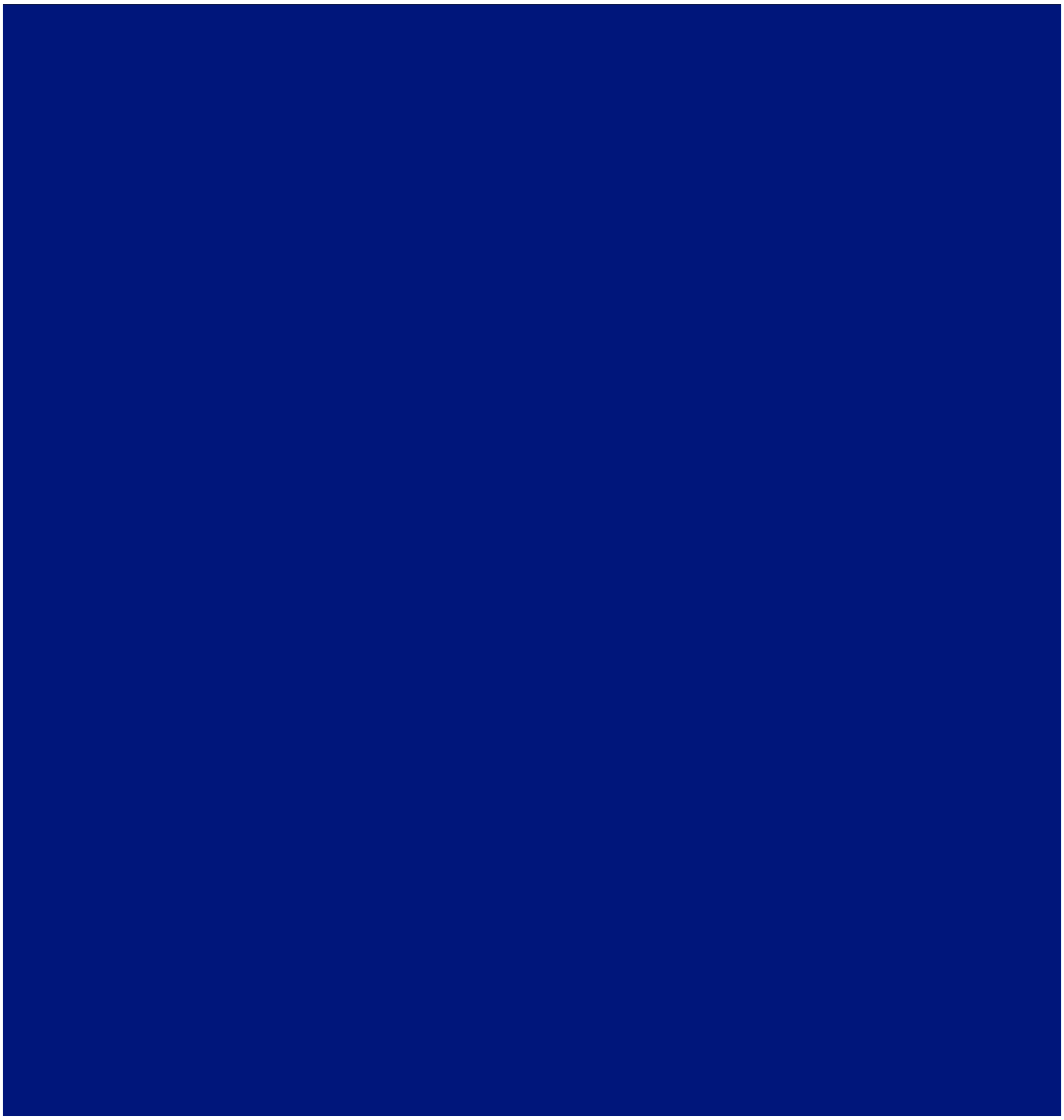

بۆ نموونە زیادم کردە تا زیاتر لات ڕوون بێت

سەیرکە اختی تا ئێرە چەندە ئاسانە هەـ